

УДК 311.21:339.5

В. М. Дьоміна

кандидат технічних наук, доцент
кафедри менеджменту ЗЕД
Миколаївського національного університету
Імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв

І. Т. Кіщак

доктор економічних наук, професор,
декан факультету економіки
Миколаївського національного університету
Імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв

А. В. Огієнко

кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту ЗЕД
Миколаївського національного університету
Імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв

СТАТИСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВАРНОЇ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ПОТОКІВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено динаміку зовнішньої торгівлі Миколаївської області в розрізі товарної структури. Виявлено закономірності галузевих структурних зрушень експортної й імпоротної складових економіки області.

Проаналізовано тенденції товарної диверсифікації експорту й імпорту. Показано, що товарний експорт області є досить висококонцентрованим, причому ця ситуація з кожним роком посилюється. Основу експорту становить продукція рослинництва.

Найближчі перспективи росту зовнішньоекономічного співробітництва підприємств області складаються в розвитку сучасного промислово-технологічного комплексу в напрямку поглиблення переробки власних сировинних ресурсів.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт продукції, імпорт продукції, зовнішньоекономічне співробітництво, промислово-технологічний комплекс.

Demina V., Kishchak I., Ogienko A. STATISTICAL DESCRIPTION OF THE COMMODITY STRUCTURE OF EXPORT AND IMPORT FLOWS OF THE MYKOLAIV REGION

The dynamics of foreign trade Mykolaiv region in terms of commodity structure. The regularities related to structural changes of import and export components of the regional economy.

The tendencies of commodity diversification of exports and imports. It is shown that the export commodity is quite highly concentrated, and this situation increases every year. The basis of the export of plant products.

Nearest growth prospects Economic Cooperation companies in the region consist of modern industrial-technological complex towards deeper processing of their raw materials.

Keywords: foreign trade, exports, imports, foreign economic cooperation, industrial-technological complex.

Миколаївська область за обсягами валового регіонального продукту належить до десятки економічно розвинутих регіонів України. Протягом останнього десятиліття частка валового регіонального продукту Миколаївщини в загальнодержавному показнику практично залишається незмінною, а структура в розрізі видів економічної діяльності постійно змінювалась [1]. Тому актуальним є питання впливу структурних змін в економіці області на результати зовнішньої торгівлі.

Дослідженням та оцінкою зовнішньоекономічної діяльності регіонів України і, зокрема Миколаївської області, присвячені праці таких вчених, як А.А. Мазаракі, І.А. Гончара, Н.І. Черкаса, І.Т. Кіщака, В.М. Дьоміної, Л.В. Назарової [2-5] та ін., однак в умовах зміни динаміки розвитку світової економіки та державної політики України є необхідність системно відстежувати їх вплив на основні тенденції розвитку економіки.

Метою даної роботи є дослідження структурних змін в економіці Миколаївської області на основі

оцінки концентрації зовнішньоекономічної діяльності господарюючими суб'єктами.

Характерною особливістю Миколаївщини є її багатогалузева економіка. Область є індустріально-аграрним регіоном України. Сприятливі умови територіально-географічного розташування області зумовили формування на її території потужної багатогалузевої промисловості, розвинутого агропромислового комплексу, розгалуженої транспортної мережі, портового господарства та створення значної виробничої, наукової та соціальної інфраструктури.

Частка промислового сектору у загальних обсягах валового продукту області складає більше 25%, сільського господарства – більше 16%, торгівлі – 14%, транспорту і зв'язку – 12%.

Узагальнюючою характеристикою зовнішньоекономічної діяльності області є зведені дані про обсяги торгівлі. До них відносяться: загальний зовнішньоекономічний оборот, експорт та імпорт товарів та послуг. Аналіз цих показників в

динаміці дозволяє оцінити стан і закономірності змін зовнішньоекономічної діяльності по області в цілому. Аналіз виконується за даними державної статистики за період 2010-2014 років [6]. В таблиці 1 приведені основні показники зовнішньої торгівлі, яку здійснили підприємства Миколаївської області.

Протягом 2010-2013 років обсяги експорту та імпорту в області поступово зростали, забезпечуючи збільшення показника зовнішньо-торговельного обороту: у 2013 році він сягнув своєї найбільшої позначки - 3802,1 млн. дол. США. У 2014 році (у порівнянні з 2013 роком) обсяг обороту зменшився на 809,1 млн. дол. США, що, не зважаючи на політичну та економічну нестабільність в країні, не вплинуло на збереження традиційно позитивного сальдо зовнішньої торгівлі області (рис.1).

Коефіцієнт покриття експортом імпорту коливається від 1,7 до 2,8. Серед регіонів України Миколаївщина в середньому посідала в різні роки 6 – 9 місце в експорті товарів, 4-10 – в експорті послуг. Питома вага області в загальнодержавному експорті товарів за 2014 рік становила 3,4%, що відповідає 7-му місцю серед регіонів держави. У порівнянні з сусідніми областями Миколаївщина експортувала товарів у 5,9 рази більше, ніж Херсонщина, у 2,5 рази більше, ніж Кіровоградщина [1].

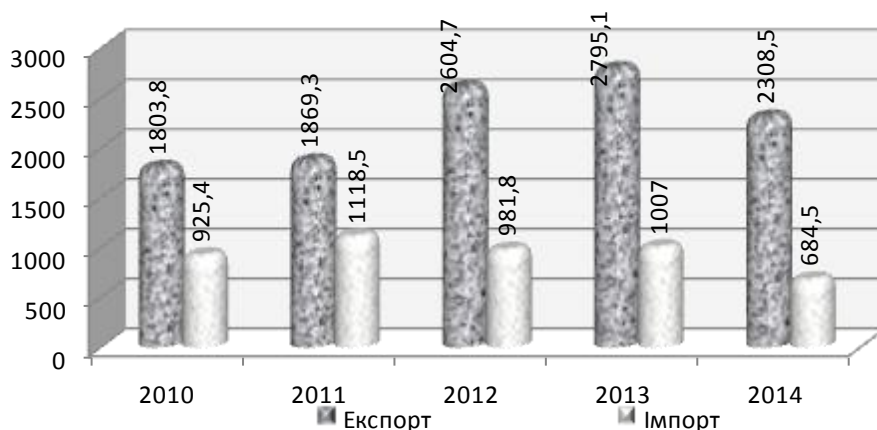

Рис.1. Динаміка обсягів експорту та імпорту в Миколаївській області

За період, що аналізується обсяг експорту товарів і послуг області збільшився на 27,7% - з 1,8 млрд. дол. США у 2010 році до 2,3 млрд. дол. США у 2014 році. Цьому сприяли збільшення експортних операцій провідними експортерами регіону, їх вихід на нові ринки збуту, поява нових потужних експортерів тощо. Однак темпи росту експортних операцій у 2014 році в зрівнянні з 2013 роком скоротились з 107,2 до 82,6%.

Структура експорту та імпорту товарів області пов'язана зі структурою економіки. У таблиці 1 наведено зміну експорту та імпорту за товарними групами згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності. За результатами статистичної звітності в товарній структурі зовнішньої торгівлі виділено сім товарних груп.

Експорт продукції представлено традиційними для Миколаївської області галузями господарства:

продуктами рослинного і тваринного походження, недорогими металами та виробами них, механічним обладнанням, транспортними засобами, хімічною та харчовою галузями. Обсяги експорту в період часу 2010-2014 років практично всіх галузей стабільно зростали до 2012 року, далі з 2014 року спостерігається зменшення поставок продукції за всіма позиціями (табл.1).

В структурі експорту товарів основною є продукція сільського господарства, машинобудування та неорганічної хімії, які в 2014 році формують 92% структури експорту. Найбільшу частку загальної виручки від експорту дає продаж продукції сільського господарства - 53,14% ,при цьому незважаючи на зниження обсягів продаж з 1243,98 млн. дол. США в 2012 році до 976,38 млн. дол. США в 2014 році питома вага даної галузі в експортних операціях зростає. Це зумовлено діловою активністю ТОВ СП «Нібулон», лідером виробництва та торгівлі продукцією сільського господарства на півдні України, наявністю розвинутої транспортно-логістичної інфраструктури, у тому числі портового господарства.

Витрати на придбання імпортованої продукції підприємствами області протягом останніх років мали нестабільну динаміку: мали зріст у 2010-2011 роках (на 20,8%), у 2012 році зменшились на 12,3% через

скорочення ввезення продукції машинобудування, мінеральних ресурсів та відновили зростання у 2013 року (на 2,5%). Обсяги імпорту товарів збільшились за рахунок ввезення електрообладнання для будівництва сонячних електростанцій, транспортних засобів для потреб, насамперед, сільського господарства, готових харчових

продуктів. У 2014 році знову спостерігалось скорочення імпорту – в середньому на 32% в порівнянні з попереднім роком.

Загалом, основу імпорту склали мінеральні продукти, продукція машинобудування, недорогі метали, засоби наземного транспорту та готові харчові продукти.

В структурі товарного імпорту переважають продукція сільського машинобудування та мінеральні продукти, і частка останньої галузі має тенденцію до зростання (питома вага зросла з 22,04% в 2010 році до 27,78% 2014 році). Суттєвим в змінах імпортих операцій слід зазначити зменшення обсягів ввезення механічного обладнання, скорочення якого в 2014 році в порівнянні з 2013 роком склало 80 %. Це спостерігається в зв'язку з змінами традиційних партнерів та девальвацією національної валюти (табл.1).

Обсяги, структура та темпи росту (% до попереднього року) експортних та імпорتنних операцій по Миколаївській області*

Види продукції (товарів)	Показники	Експорт					Імпорт				
		роки					роки				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Продукти рослинного та тваринного походження	Обсяг,млн. дол.США	783,32	659,71	1243,98	1109,09	976,38	28,46	14,67	32,17	42,07	35,35
	Частка від обсягу,%	49,05	39,88	52,47	51,01	53,14	3,29	1,41	3,59	4,53	5,60
	Темпи росту,%	---	84,22	188,56	89,16	88,03	---	51,54	219,31	130,79	84,02
Недорогоцінні і метали та вироби з них	Обсяг,млн. дол.США	23,85	23,99	16,94	9,09	17,05	111,64	118,85	133,77	116,21	71,65
	Частка від обсягу,%	1,49	1,45	0,71	0,42	0,93	12,89	11,41	14,93	12,40	11,35
	Темпи росту,%	---	100,61	70,62	53,62	87,61	---	106,46	112,55	86,87	61,65
Механічне обладнання	Обсяг,млн. дол.США	245,00	291,70	341,46	305,95	260,02	224,62	355,68	199,28	232,94	86,99
	Частка від обсягу,%	15,34	17,63	14,40	14,07	14,15	25,94	34,15	22,25	25,08	13,78
	Темпи росту,%	---	119,06	117,06	89,60	84,99	---	158,35	56,03	116,89	37,34
Транспортні засоби	Обсяг,млн. дол.США	11,26	14,27	30,47	19,36	11,93	100,11	128,94	132,45	112,24	55,42
	Частка від обсягу,%	0,70	0,80	1,29	0,09	0,07	11,56	12,38	14,79	12,08	8,78
	Темпи росту,%	---	126,73	213,52	63,53	61,62	---	128,80	102,72	84,74	48,38
Продукція хімічної галузі	Обсяг,млн. дол.США	416,99	535,82	571,91	593,77	454,93	64,12	73,06	75,05	79,30	75,24
	Частка від обсягу,%	26,11	32,39	24,12	27,31	24,76	7,40	7,01	8,38	8,54	11,92
	Темпи росту,%	---	128,50	106,74	103,82	76,62	---	113,94	102,73	105,67	94,88
Мінеральні продукти	Обсяг,млн. дол.США	3,24	3,34	3,54	5,14	3,97	190,92	230,55	202,34	213,83	175,34
	Частка від обсягу,%	0,20	0,20	0,15	0,24	0,22	22,04	22,18	22,59	23,00	27,78
	Темпи росту,%	---	103,09	105,99	145,20	77,23	---	120,75	87,76	105,68	81,20
Готові харчові продукти	Обсяг,млн. дол.США	60,52	82,99	125,10	92,52	74,37	91,53	65,89	68,77	87,50	82,57
	Частка від обсягу,%	3,79	5,02	5,27	4,26	4,05	10,57	6,32	7,68	9,40	13,08
	Темпи росту,%	---	137,13	150,74	73,96	80,38	---	71,99	104,37	127,73	94,36
Інші групи товарів	Обсяг,млн. дол.США	52,92	42,62	37,30	39,18	39,89	54,67	53,87	51,88	44,80	48,71
	Частка від обсягу,%	3,30	2,50	1,57	1,80	2,17	6,31	5,17	5,79	4,82	7,71
	Темпи росту,%	---	80,54	87,51	105,04	101,81	---	98,53	96,30	86,35	108,72
Всього	Обсяг,млн. дол.США,(100%)	1597,10	1654,40	2370,71	2174,10	1837,50	866,078	1041,48	895,65	928,89	631,27
	Темпи росту,%	---	103,56	1,4329	91,73	84,50	---	120,20	85,98	103,79	67,99

*Джерело інформації: Побудовано на основі [6].

Для зведеної оцінки структурних змін експортних та імпорتنних потоків продукції області за розглянутий період часу доцільно використовувати лінійний коефіцієнт «абсолютних структурних зрушень» [7]:

$$\bar{\Delta} = \frac{\sum_{j=1}^m |d_{jm} - d_{j1}|}{n \cdot (m-1)} \quad (1)$$

n – кількість галузей;

m – кількість періодів часу;

d_{j1} – частка j-ї галузі продукції в перший період часу;

d_{jm} – частка j-ї галузі продукції в останній період часу.

Розрахунки за формулою (1) показали, що протягом аналізованого періоду (2010 – 2014 рр.) коефіцієнт «абсолютних структурних зрушень» обсягу експорту становив 0,49%, обсягу імпорту – 1,03%. Тобто показник експорту виявляє менші структурні зміни, ніж показник імпорту. Останній демонструє стабільність та стійкість структури в динаміці. При цьому складові імпорту є більш рухливими показниками.

Другим засобом вимірювання структурних змін є дослідження концентрації. Основне призначення цього методичного підходу – аналіз рівня концентрації виробництва для оцінки стійкості тенденції концентрації та їх наслідків. Індекс концентрації експорту або імпорту показує, наскільки широкий спектр товарів експортує (імпортує) країна або регіон.

Для оцінки рівня концентрації товарного експорту та імпорту області доцільно використати індекс Герфінделя-Хіршмана (H). Його значення може змінюватись від 0 до 1. За мінімальної концентрації на ринку H близький до 0, за максимальної концентрації на ринку H наближається до 1.

Індекс концентрації Герфінделя-Хіршмана (H) розраховується як сума квадратів часток кожної галузі і визначається за формулою [7]:

$$HNI = \sum_{i=1}^n d_i^2, \quad (2)$$

де d_j – частка j-ї галузі виробництва;

n – кількість галузей.

Результати розрахунку коефіцієнта концентрації продукції зовнішньо-торгівельного обороту Миколаївської області з 2010 по 2014 роки наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Індекс концентрації Герфінделя-Хіршмана H

Рік	Індекс концентрації H	
	експорт	імпорт
2010	0,33	0,17
2011	0,29	0,21
2012	0,35	0,16
2013	0,35	0,17
2014	0,38	0,16

Рівень концентрації експорту області, оцінений за індексом Хіршмана, є достатньо високим і коливається в межах від 0,29 до 0,38. Діапазон коливань коефіцієнту концентрації імпорту складає 0,16 - 0,21. Винятком в структурі зовнішньої торгівлі є 2011 рік, в якому спостерігалось зменшення експорту зернових культур і одночасне значне збільшення імпорту сільськогосподарської техніки. В цілому як обсяги експорту, так і імпорту в області відносно стабільні. При цьому результати розрахунку коефіцієнта концентрації експорту продукції демонструють слабку позитивну тенденцію росту, що свідчить про посилення концентрації експорту в напрямку окремої галузі. Як видно з таблиці 1, ця галузь – сільське господарство, частка продукції якої в структурі експорту області протягом останніх років зростає. Останні галузі мають відносно стабільні показники. Таким чином, сільське господарство виступає основним джерелом валютних надходжень в наступний час. Однак продукти рослинного походження є видом низько технологічної продукції. В майбутньому поглиблення переробки власної сировинної бази забезпечить конкурентоспроможний експорт, що створить умови для зростання частки продукції з великою доданою вартістю.

Неспроможність виробників регіону, як і в цілому виробників України вийти на зовнішні ринки з високотехнологічною та конкурентоздатною продукцією, незважаючи на членство у Світовій організації торгівлі, зумовлено низкою якістю вітчизняної продукції та її моральним зносом. В Україні не створені передумови для інноваційно-технічного розвитку. І хоча незначні зрушення в останні роки все ж таки спостерігаються: зростають обсяги імпорту сучасного виробничого устаткування, що сприятиме підвищенню якості вироблених в області товарів [8].

Основні сектори економіки регіону практично вичерпали свій потенціал. Необхідні нові точки економічного зростання, які стануть підґрунтям для наповнення бюджету та створення робочих місць. Це відображено в стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року [1]. Одним із пріоритетних завдань ставить створення в області сучасного промислово-технологічного комплексу, який забезпечуватиме внутрішні потреби країни, регіону, конкурентоспроможний експорт, збільшення обсягів наукомісткої продукції як основи для інноваційного розвитку економіки, перехід до ресурсозберігаючої та еколого-безпечної моделі розвитку реального сектору економіки області. Головною умовою реалізації цієї Стратегії є залучення в економіку області значного інвестиційного ресурсу у пріоритетні галузі, розвиток транзитного потенціалу області, поглиблення переробки власної сировинної бази, а також усунення значних територіальних диспропорцій промислового виробництва. Крім трансформації власне промислового комплексу регіону в рамках поставленої цілі передбачається втручання у кілька суміжних сфер, зокрема, у малий і середній бізнес, туристичну індустрію та енергоефективність в усіх

секторах, тобто в бізнесі, бюджетній сфері та приватному секторі.

Поточна структура експорту відображає спеціалізацію економіки регіону, яка останнім часом не змінюється. Товарний експорт Миколаївської області є досить висококонцентрованим, причому ця ситуація з кожним роком посилюється і рівень концентрації експорту має тенденцію до зростання.

Характеризуючи структуру експортних операцій, слід зазначити, що її основу становлять низькотехнологічна продукція, насамперед рослинництва, частка якої в структурі експорту області збільшується, та продукція з низьким рівнем технологічної обробки – глинозем, що ще раз підтверджує низьку диверсифікованість експорту продукції регіону.

В цілому рівень концентрації експорту протягом всього періоду часу перевищує концентрацію імпорту. Розподіл ринкових часток імпортованої продукції серед усіх товарних груп більш рівномірний. Основну частку імпортованої продукції складають механічне обладнання та мінеральні продукти – добрива та енергоресурси.

Перспективи росту зовнішньоекономічного співробітництва підприємств області складаються з розвитку сучасного промислово-технологічного комплексу в напрямку поглиблення переробки власних сировинних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку Миколаївської області на період до 2020 року [Електронний ресурс] : за даними Миколаївської облдержадміністрації / Департамент економічного розвитку, торгівлі та туризму Миколаївської області. — Режим доступу: <http://economy-mk.gov.ua/social-economics-development/strategiya.pdf>
2. Управління експортним потенціалом України : [монографія] / А. А. Мазаракі, В. В. Юхименко, О. П. Гребельник [та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. — К. : Київ. нац. торг.-екон. університет, 2007. — 210 с.
3. Гончар І. А. Характер формування зовнішньої торгівлі України: статистична оцінка / І. А. Гончар, В. О. Бабірад-Лазунін // Статистика України. — 2013. — № 2. — С. 16-20.
4. Черкас Н. І. Структурно-секторальна модель експорту: об'єктивні чинники економічного зростання України / Н. І. Черкас // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 1. — С. 111-119.
5. Зовнішньоекономічна діяльність: регіональний аспект: навчальний посібник. / І.Т.Кіщак, С.П.Шевчук, В.М.Дьоміна, Л.В.Назарова, О.Л.Штепа // - Миколаїв: «Іліон», 2014. - 436с.
6. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2014 рік.-Ч. I // Головне управління статистики в Миколаївській області. / За ред. П. Ф. Зацаринського. — Миколаїв, 2015. — 568 с.
7. Иберла К. Факторный анализ / К. Иберла // Переклад з німецької В.М. Ивановой. — М.: Статистика. — 1980. — 398с.
8. Щербак В.Г. Проблеми проникнення підприємств на зовнішні ринки / В.Г. Щербак, А.П. Лозенко // Фінанси України - 2005. - №4. - С. 41-43

References

1. Stratehiya rozvytku Mykolayivs'koyi oblasti na period do 2020 roku : za danymy Mykolayivs'koyi obldержadministratsiyi / Departament ekonomichnoho rozvytku, torhivli ta turyzmu Mykolayivs'koyi oblasti. [Mykolaiv region development

strategy for the period until 2020: according to the Mykolayiv Regional Administration / Department of Economic Development, Trade and Tourism Mykolayiv region.]. Retrieved from <http://economy-mk.gov.ua/social-economics-development/strategiya.pdf>. [in Ukrainian].

2. Mazaraki A. A., Yukhymenko V. V., Hrebel'nyk O. P. (2007). Upravlinnya eksportnym potentsialom Ukrayiny [Office of Ukraine's export potential]. Kyuyiv, Nat. torh.-economical. University /. [in Ukrainian].

3. Honchar I. A., Babirad-Lazunin V. O. (2013). Kharakter formuvannya zovnishn'oyi torhivli Ukrayiny: statystychna otsinka [The nature of the formation of Ukraine's foreign trade, statistical evaluation]. *Statystyka Ukrayiny - Statistics Ukraine*, 2, 16-20. [in Ukrainian].

4. Cherkas, N. I. (2012). Strukturno-sektoral'na model' eksportu: ob'yektyvni chynnyky ekonomichnoho zrostannya Ukrayiny. [Structural and sectoral export model: objective

factors of economic growth Ukraine]. *Aktual'ni problemy ekonomiky. – Recent economic problems*, 1, 111-119. [in Ukrainian].

5. Kishchak I.T., Shevchuk S.P., D'omina V.M., Nazarova L.V., Shtepa O.L.(2014). Zovnishn'oeconomichna diyal'nist': rehional'nyy aspekt. [Foreign trade: regional aspect]. Mykolayiv : Ilion. [in Ukrainian].

6. Zatsaryns'kyy P. F. (2014). Statystychnyy shchorichnyk Mykolayivs'koyi oblasti za 2014 rik.-Ch. I. [Statistical Yearbook 2014 Mykolayiv region rik.-P. II]. Mykolayiv. [in Ukrainian].

7. Yberla K. (1980). Faktornyy analiz. [Factor analysis]. Moscow : Statistics. [in Ukrainian].

8. Shcherbak V.H., Lozenko A.P. (2005). Problemy pronyknennya pidpryyemstv na zovnishni rynky. [Problems penetration on export markets]. *Finansy Ukrayiny. – Finance Ukraine*. 4. 41-43 . [in Ukrainian].

УДК 332:[332.154]:373.2:371.61

Н. Р. Синюра-Ростун

молодший науковий співробітник

сектору просторового розвитку

ДУ «Інститут регіональних досліджень

імені М.І. Долишнього НАН України», м. Львів

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто особливості формування територіальної структури у територіальній організації дошкільної та шкільної освіти. Виділено територіальні системи різних ієрархічних рангів у територіальній організації, використовуючи теорію центральних місць. Визначено структуру територіальної організації із виділенням системоформуючого центру, напівпериферійних, периферійних та «умовно чистих» територій. Охарактеризовано особливості територіальної організації дошкільної та шкільної освіти у різних територіальних локалізаціях. Показано, що формування диспропорцій у територіальній структурі територіальної організації дошкільної та шкільної освіти вимагає розробки диференційованих підходів для її оптимізації та забезпечення рівного доступу до освітніх послуг для усіх мешканців регіону.

Ключові слова: територіальна організація, територіальна структура, система, дошкільна та шкільна освіта.

Syniura-Rostun N. THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF PRE-SCHOOL AND SCHOOL EDUCATION: REGIONAL ASPECT

The features of formation of territorial structure in the territorial organization of pre-school and school education are considered. Territorial systems in different hierarchical ranks in the territorial organization using the theory of central places are allocated. The structure of the territorial organization with the release of system forming center, semi peripheral, peripheral and relatively clean areas is outlined. The features of territorial organization of pre-school and school education in various regional locations are characterized. It is shown that the formation of imbalances in the territorial structure of the territorial organization of pre-school and school education requires the development of differentiated approaches for optimizing and guaranteeing of equal access to educational services for all residents of the region.

Keywords: territorial organization, territorial structure, system, pre-school and school education.

Освіта є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, вона розвиває і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал держави [6]. Важливе місце у системі освіти посідає територіальна організація закладів дошкільної та шкільної освіти. Шляхи та напрями розвитку територіальної організації освітньої системи держави є надзвичайно актуальним питанням, оскільки, територіальна організація системи освіти, дошкільної та шкільної зокрема, відіграє основну роль у формуванні та розвитку людського ресурсу регіону, здійснюючи безпосередній вплив на розвиток

регіональної економіки шляхом накопичення та використання людського потенціалу. Водночас, територіальна організація дошкільної та шкільної освіти віддзеркалює стан функціонування регіональної економіки шляхом забезпечення якості життя людей у регіоні (через наявність елементів територіальної соціальної інфраструктури), його привабливість для життя людей та формування людського ресурсу (особливо на початкових етапах його формування і розвитку); особливостями формування, утримання транспортних та комунальних мереж; функціонування економічної системи регіону (вартість утримання навчальних